

gemeente
Barneveld

Raadsmemo denkrichting Beleidskader Sociaal Domein

Datum: 7 april 2025

Onderwerp: Raadsmemo denkrichting Beleidskader Sociaal Domein

Ter attentie van: De Raad

Afzender: College van Burgemeester en Wethouders

Portefeuillehouder: J. de Heer-Verheij

Mail behandelaar: r.vandentop@barneveld.nl *Telefoonnummer:* 06-11792726

Samenvatting

De gemeente Barneveld werkt aan een nieuw Beleidskader Sociaal Domein. Inmiddels zijn de eerste bouwstenen en denkrichtingen gevormd. Deze wil het college ter consultatie voorleggen aan de raad. Dit memo bevat de achtergrondinformatie voor deze consultatie.

Doel

De raad ten behoeve van de consultatie achtergrondinformatie te verstrekken over de denkrichtingen voor het nieuwe Beleidskader Sociaal Domein.

Inhoud memo

Aanleiding

In januari 2019 stelde de gemeenteraad het Beleidsplan Sociaal Domein 'Mensen voorop' vast. Het beleidsplan werd voor onbepaalde tijd vastgesteld, maar is inmiddels niet meer op alle fronten actueel. Zo is er de coronapandemie geweest. De gevolgen hiervan zijn nog steeds merkbaar, bijvoorbeeld in de mentale gezondheid van jongeren en jongvolwassenen. Verder werd met onder andere de energiecrisis, de toenemende druk op de bestaanszekerheid en afname van kansengelijkheid ook in de gemeente Barneveld steeds meer zichtbaar. Daarnaast blijkt dat kosten voor zorg en ondersteuning in Nederland sterk stijgen. Dit geldt ook voor de gemeente Barneveld. Dit komt mede door de toename van problematiek, de sterke vergrijzing en de krapte op de arbeidsmarkt. Het beschikbaar houden van zorg en ondersteuning is daarmee een steeds belangrijkere opgave geworden. Tot slot zijn er landelijk beleidsmatige en wettelijke veranderingen. Om op deze veranderingen en maatschappelijke opgaven een passend antwoord te geven, is een nieuw Beleidskader Sociaal Domein nodig.

Om te komen tot een nieuw Beleidskader Sociaal Domein stelde het college in februari 2025 een bestuursopdracht vast. Een onderdeel van deze opdracht is de consultatie van de gemeenteraad tijdens de commissie Samenleving in mei 2025. Dit memo dient ertoe achtergrondinformatie voor deze raadsconsultatie te verstrekken.

Het proces tot nu toe

In februari heeft het college, nadat het concept ter kennisname was behandeld in de commissie Grondgebied, een bestuursopdracht vastgesteld voor het opstellen van een nieuw Beleidskader Sociaal Domein. Sindsdien zijn verschillende stappen gezet om tot een breed gedragen en goed onderbouwd beleidskader te komen:

- Twee partnerbijeenkomsten zijn georganiseerd. Met maatschappelijke organisaties en vrijwilligersorganisaties in het sociaal domein. Tijdens deze bijeenkomsten dachten partners mee over de doelen voor het nieuwe beleidskader, wat hiervoor nodig is en hoe goede initiatieven hiervoor benut kunnen worden (3 maart en 1 april 2025).
- Het inwonerpanel is geraadpleegd. Hiermee konden inwoners hun ervaringen, knelpunten en ideeën delen voor het nieuwe beleidskader (maart/april 2025).
- Diverse interne werksessies zijn georganiseerd. Hierin werkten ambtenaren samen aan de analyse van trends en ontwikkelingen, de inbreng van partners en de vertaling naar beleidskeuzes. Ook werden ter inspiratie diverse externe experts en initiatiefnemers van goede voorbeelden uitgenodigd.
- Een terugblik en analyse van cijfers is uitgevoerd. Zo werden ontwikkelingen in kosten, gebruik van voorzieningen, demografische trends en (lokale) maatschappelijke ontwikkelingen in kaart gebracht.
- Een analyse werd uitgevoerd van recente bestaand(e) beleid/programma's en de bouwstenen die dit oplevert voor het nieuwe beleidskader Sociaal Domein, waaronder de Integrale Cultuurvisie, de Ontwerp Omgevingsvisie, het Lokaal Plan Hervormingsagenda Jeugd, het programma Bestaanszekerheid en de Woonzorgvisie.
- Een informele sessie met de raad vond plaats. Hierin zijn raadsleden geïnformeerd over het sociaal domein in de gemeente Barneveld. De presentatie is toegevoegd in de bijlage van dit memo.

De opbrengsten uit deze stappen hebben geleid tot waardevolle inzichten en eerste bouwstenen voor het nieuwe Beleidskader Sociaal Domein. In de komende periode worden deze verder uitgewerkt. Dit betekent dus ook dat de denkrichtingen uit het memo de komende periode verder kunnen worden aangevuld.

Waar komen we vandaan? Een korte terugblik

De gemeente Barneveld bouwt al meerdere beleidsperiodes mee aan een veerkrachtige en verbonden samenleving waarin inwoners centraal staan. Onder het motto "Zelf-Samen-Gemeente" kijken we eerst naar de mens: wat kan iemand zelf, wat is mogelijk samen met anderen en waar is gemeentelijke ondersteuning nodig? We denken oplossingsgericht in plaats van probleemgericht en sluiten aan bij wat voor iemand belangrijk is en nodig in specifieke situaties. Dit gedachtegoed vormt de basis voor het beleid in het hele sociaal domein van de gemeente Barneveld, zowel binnen de gemeentelijke organisatie als in samenwerking met gecontracteerde en gesubsidieerde partners. Het gedachtegoed vormt de basis voor opgaven en doelen die in de

verschillende beleidsperiodes werden opgesteld. In het Beleidsplan Sociaal Domein 'Mensen Voorop' werden drie opgaves benoemd:

1. Groeien naar zelfstandigheid

We hebben hiervoor geïnvesteerd in preventie en samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp en andere partners om jongeren beter te ondersteunen bij hun ontwikkeling. Onder andere door meer in te zetten op collectieve preventie in het voorveld bij het CJG en in te zetten op Kansrijke Start. De instroom in de jeugdhulp blijft groeien, maar minder snel dan landelijk. Dit laat zien dat er veel zelf- en samenredzaamheid is in de lokale gemeenschap en het lijkt erop dat de ingezette koers effect heeft. Een volgende stap hierin werd onlangs gezet met het Lokaal plan Hervormingsagenda Jeugd.

2. Meedoen naar vermogen

Het stimuleren van participatie heeft ertoe geleid dat meer inwoners actief zijn in werk, vrijwilligerswerk en sociale initiatieven. Het aantal bijstandsuitkeringen is afgenomen, ook door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd is duidelijk geworden dat er in de gemeente Barneveld een grote groep mensen is van wie de bestaanszekerheid onder druk staat. Daarom werd eind vorig jaar het Programmaplan Bestaanszekerheid vastgesteld.

3. Samen oud worden

Door de vergrijzing in Barneveld neemt de zorgvraag toe en groeit de druk op mantelzorgers. Daarom hebben we extra ingezet op betere en domeinoverstijgende samenwerking met het medisch domein. Ook hebben we ingezet op laagdrempelig, preventief aanbod dat bijdraagt aan meer zelf- en samenredzaamheid. Dit lijkt een dempend effect te hebben op de immateriële Wmo-vangnetvoorzieningen. Tegelijkertijd zien we een stijging in de vraag naar materiële vangnetvoorzieningen door de toenemende vergrijzing. Tot slot is het aantal inwoners dat huishoudelijke hulp ontvangt fors toegenomen, grotendeels als gevolg van de landelijke afschaffing van de inkomensafhankelijke bijdrage in 2020.

Kortom, om hulp en ondersteuning niet alleen houdbaar, maar vooral beter en toekomstbestendig te maken, is een volgende stap nodig. Dit betekent dat we nog meer uit moeten gaan van wat inwoners zelf en samen kunnen, met minder afhankelijkheid van professionele hulp. Niet alleen om financieel duurzaam te blijven, maar vooral om de kwaliteit van leven te vergroten.

Ons antwoord: de beweging naar de samenleving

Daarom zetten we de volgende stap: we bundelen onze krachten om collectieve oplossingen te stimuleren en de sociale kracht van de gemeente Barneveld te versterken. Dit betekent een verschuiving van afhankelijkheid naar zelfstandigheid, waarbij inwoners minder afhankelijk zijn van instanties en meer inzetten op onderlinge hulp en samenwerking. Door te investeren in informele zorg, sociale netwerken en preventie, krijgt de samenleving de ruimte om zelf oplossingen te bieden. Zo blijft professionele hulp beschikbaar voor degenen die echt op (geïndiceerde) ondersteuning aangewezen zijn. Op deze manier zorgen we ervoor dat hulp en ondersteuning toegankelijk én toekomstbestendig blijven.

Dit leidt tot de volgende denkrichting voor de visie:

Zelf-samen-gemeente

In onze gemeente zijn we er voor elkaar, en dat is wat ons sterk maakt. Onze negen dorpen zijn plekken waar we elkaar helpen, samen problemen aanpakken en voor elkaar zorgen. Die verbondenheid willen we versterken in onze groeiende gemeenschap. We willen dat onze dorpen plekken zijn waar iedereen zich thuis voelt en waar onze kinderen zich kunnen ontwikkelen. De gemeente schept de juiste randvoorwaarden, zodat mensen samen het verschil kunnen blijven maken.

Actief bijdragen is essentieel voor een vitale samenleving. We verwachten dan ook dat onze inwoners zich naar vermogen inzetten voor de gemeenschap. Iedereen is dan onderdeel van een netwerk om op terug te vallen. Zo pakken we samen de vraagstukken van de toekomst aan. De gemeente stimuleert initiatieven die hieraan bijdragen.

Eigen verantwoordelijkheid en elkaar helpen zijn belangrijk. Soms is extra ondersteuning nodig. De gemeente biedt dan passende hulp, zoveel mogelijk collectief en in de alledaagse omgeving. Zo kan iedereen meedoen.

De opgaven

Overwegingen

Het huidige beleidsplan Sociaal Domein 'Mensen voorop' is ingedeeld op basis van leeftijdsgebonden opgaven. Dit biedt structuur, maar leidt in de praktijk soms tot verkokering, omdat veel vraagstukken – zoals armoede, eenzaamheid en zorg – meerdere of zelfs alle levensfasen raken.

We willen daarom overstappen naar thematische strategische opgaven, die beter aansluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen en samenwerking tussen beleidsterreinen versterken.

Denkrichting strategische opgaven

1. Verbondenheid in groeiende gemeenschappen

- De gemeente Barneveld staat bekend om haar sterke sociale samenhang, maar de groei van de dorpen vormt hierbij een uitdaging. Het versterken van de hechte gemeenschappen in onze dorpen, waar mensen elkaar helpen en voor elkaar zorgen, vraagt hierdoor meer aandacht.
- De keerzijde van de sterke sociale samenhang is dat er ook een groep mensen is die zich sociaal uitgesloten voelt. We willen dat iedereen zich thuis voelt in de gemeente en dat sociale uitsluiting wordt tegengegaan. Hiervoor moeten we sociale inclusie stimuleren.
- We werken actief aan het bevorderen van de sociale cohesie en de betrokkenheid van inwoners, waarbij wederkerigheid en gemeenschappelijke verantwoordelijkheid centraal staan. Zo bouwen we aan het maatschappelijk belang en gaan we verdeeldheid tegen. Dit vraagt om de aanwezigheid van juiste randvoorwaarden, zoals voorzieningen voor bewegen, ontmoeten, sport en cultuur en een sterk verenigingsleven.
- Als gemeente willen in goede verbinding staan met onze inwoners. Daarvoor is het belangrijk dat we de afstand tussen overheid en inwoner verkleinen, goed naar de inwoner luisteren, benaderbaar zijn en transparant. En dat we inwoners laten meedenken en meebeslissen over ons beleid.

2. Bestaanszekerheid en gelijke kansen

- We willen dat inwoners zich geen zorgen hoeven te maken over hun bestaanszekerheid. Dit betekent dat ze zeker zijn van een

passende woning, voldoende en voorspelbaar inkomen, en de mogelijkheid om onverwachte kosten te kunnen betalen.

- Voor de jeugd is het vergroten van gelijke kansen essentieel. Dit begint bij de bestaanszekerheid van het gezin. Jongeren moeten toegang hebben tot goed onderwijs en ruimte krijgen om hun talenten te ontwikkelen. Dit legt een stevige basis voor hun zelfredzaamheid en actieve bijdrage aan de samenleving.
- Werk speelt een cruciale rol in bestaanszekerheid. Het biedt structuur, helpt doelen te bereiken en versterkt het gevoel van erbij horen. We ondersteunen ook kwetsbare groepen die (tijdelijk) niet in hun eigen inkomen kunnen voorzien. Betaald werk is niet voor iedereen mogelijk, maar meedoen in de samenleving wel. Gelijke kansen ontstaan door iedereen een plek te geven om bij te dragen.

3. Gezond, vitaal en weerbaar

- Gezondheid benaderen we vanuit het concept van positieve gezondheid. Het gaat om het vermogen van mensen om zich aan te passen aan en om te gaan met de uitdagingen van het leven, en om hun eigen gezondheid actief te bevorderen.
- We richten ons op het versterken van vitaliteit voor alle inwoners, van jong tot oud, zodat zij gezond blijven en actief kunnen deelnemen aan de samenleving. Dit draagt bij aan zowel de persoonlijke gezondheid van inwoners als aan het langer houdbaar houden van zorg en ondersteuning in de toekomst.
- Ouderen zijn een drijvende kracht in de lokale gemeenschap. Ze dragen bij met hun ervaring en betrokkenheid, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk en mantelzorg. Tegelijkertijd zien we de uitdaging van de vergrijzing, waarbij het aantal 75-plussers tot 2040 verdubbelt. Dit brengt belangrijke vraagstukken voor zorg en welzijn met zich mee. Daarom is het van groot belang om ouderen te ondersteunen, zodat zij gezond, vitaal en actief kunnen blijven deelnemen aan de samenleving. En als dat niet meer mogelijk is, moeten onze dorpen plekken zijn waar er naar ze wordt omgekeken.
- We hebben relatief veel jeugd, en het is essentieel dat zij een stevige, stabiele basis krijgen om zich te ontwikkelen, hun talenten te ontdekken en zich voor te bereiden op een actieve rol in de samenleving. Ouders spelen hierin een cruciale rol, samen met de bredere gemeenschap. We kijken bij problemen van jongeren vooral naar hun bredere context en niet uitsluitend naar de jongere zelf. Door gezamenlijke inspanningen en vroegtijdige preventie kunnen we gezondheidsproblemen voorkomen en een sterke basis leggen voor de toekomst van onze jeugd.

4. Passende woonsituatie met de juiste hulp en ondersteuning

- De woningnood in onze gemeente vormt een grote zorg, vooral voor jongeren, ouderen en kwetsbare groepen. De zoektocht naar betaalbare woningen is moeilijk, en voor mensen met zorgbehoeften is het vinden van geschikte woningen vaak nog lastiger. Dit zorgt er bijvoorbeeld voor dat jongeren langer in jeugdhulp blijven dan nodig, omdat er geen geschikte woning voor ze is. Dat is zowel onwenselijk voor de jongeren als voor de jeugdhulp(kosten).
- Als gemeente hebben we de verantwoordelijkheid om, samen met woningcorporaties en andere partners, voldoende betaalbare woningen en aangepaste woonvormen voor ouderen en zorgbehoevenden te realiseren. We moeten investeren in

woonvormen die passen bij de diverse behoeften van onze inwoners.

- De gemeente speelt hierin een ondersteunende rol door de juiste voorwaarden en samenwerkingen te creëren voor passende woon- en zorgoplossingen. Het doel is dat iedereen, van jong tot oud, in zijn of haar eigen woning kan blijven wonen, met de juiste zorg en ondersteuning binnen handbereik.

De uitgangspunten

Uitgangspunten vormen een belangrijk fundament voor onze werkwijze en helpen om consistentie en helderheid te bieden in (de uitvoering van) beleid. Net als in het huidige beleidsplan, vinden we het daarom belangrijk in het nieuwe beleidskader uitgangspunten op te nemen. Wel willen we een aantal wijzigingen doorvoeren.

Overwegingen

Sommige van de bestaande uitgangspunten bleken te onduidelijk of overlaptten te veel. Daarom hebben we ze aangescherpt. We hebben ook een sterkere nadruk gelegd op het werken vanuit vertrouwen, in lijn met het Programmaplan Bestaanszekerheid. Ook willen we dat de uitgangspunten beter aansluiten bij een samenleving waarin mensen zelfredzaam zijn en waarin professionele interventie niet altijd de eerste of enige oplossing hoeft te zijn.

Tot slot hebben we het laatste uitgangspunt verfijnd met 'waar nodig'. Identiteit speelt niet altijd een doorslaggevende rol in hulpvragen, en gezien de toenemende schaarste in ondersteuning is efficiëntie belangrijk. Tegelijk erkennen we dat identiteit in sommige situaties essentieel is voor effectieve hulp. Daarom kiezen we voor een gebalanceerde benadering.

Denkrichting uitgangspunten

Uitgangspunten Beleidsplan Sociaal Domein 'mensen voorop'	Denkrichting uitgangspunten nieuw Beleidskader Sociaal Domein
1. We sluiten aan op initiatieven en de eigen kracht van inwoners 2. We werken met elkaar en integraal 3. We spelen in op wat er nodig is 4. We werken (be)doel(ings)gericht 5. We bieden waar nodig maatwerk 6. We geven deskundigen handelingsruimte 7. We doen zo veel mogelijk lokaal, dichtbij mensen 8. We houden rekening met de identiteit van inwoners	1. We sluiten aan bij initiatieven en de eigen kracht van inwoners 2. We werken integraal samen 3. We doen wat nodig is 4. We werken vanuit vertrouwen 5. We doen zoveel mogelijk lokaal en dichtbij de mensen 6. We bieden ondersteuning waar mogelijk collectief aan 7. We realiseren ons dat tegenslagen deel uitmaken van het leven en niet altijd opgelost kunnen en hoeven te worden door professionals. 8. We houden waar nodig rekening met de identiteit van inwoners

Looptijd van het beleidskader

Tijdens de bespreking van de bestuursopdracht in de commissie Grondgebied in januari jl. werd de looptijd van het beleidskader als aandachtspunt benoemd. Enerzijds werd benadrukt dat het onwenselijk is om te frequent een nieuw beleidskader op te stellen. Anderzijds werd het belang onderstreept van voldoende flexibiliteit om bij te kunnen sturen wanneer nodig.

Overwegingen

We willen elke college- en raadsperiode de mogelijkheid bieden om bij te sturen op het beleidskader voor het sociaal domein. Hoewel de visie en strategische opgaven doorgaans niet ingrijpend veranderen binnen een periode van vier jaar, worden de meer tactisch/operationeel georiënteerde doelen juist periodiek geactualiseerd. Dit zorgt ervoor dat het beleid flexibel blijft en kan inspelen op nieuwe ontwikkelingen en maatschappelijke behoeften.

Daarnaast hebben we een wettelijke verplichting om op bepaalde beleidsterreinen het beleid met een vastgestelde frequentie ter goedkeuring aan de raad voor te leggen. Dit biedt niet alleen een moment van reflectie en bijsturing, maar zorgt er ook voor dat ons beleid actueel en doelgericht blijft.

Om het integrale werken te bevorderen, is het logisch om aan te sluiten bij de herijking van de Omgevingsvisie, die elke vier jaar plaatsvindt. Door deze afstemming kunnen we de samenhang tussen verschillende beleidsdomeinen versterken en een efficiënte, eenduidige koers blijven volgen.

Voorstel looptijd

Wij stellen daarom de volgende aanpak voor:

- De formele looptijd van het beleidskader is vier jaar.
- Het beleidskader heeft een horizon tot 2040. Zowel de visie als de strategische opgaven richten zich op deze lange termijn.
- Elke vier jaar vindt een herijking plaats, waarbij nieuwe tactische/operationele doelen voor de volgende vier jaar worden vastgesteld. Indien nodig kunnen ook de visie, strategische opgaven of uitgangspunten worden bijgesteld.

4 Vervolg

De komende periode staat in het teken van verdere concretisering en besluitvorming:

- April - juni: Verwerking van de input uit de consultatieronde en verdere uitwerking van het beleidskader, waarbij wordt ingegaan op:
 - Een nadere uitwerking van de strategische opgave.
 - Het aanvullen met strategische en tactische/operationele doelen voor de komende vier jaar.
 - De doorwerking van het beleidskader naar aanvullend beleid in het sociaal domein en de samenhang met de Omgevingsvisie.
 - De monitoring en sturing.
- Juni - september: Toetsing van het beleidskader bij relevante stakeholders.
- Oktober: Definitieve vaststelling van het beleidskader, waarna de implementatie kan starten.

Bijlage:

- Presentatie informele sessie gemeenteraad 11 maart 2025.